

BIURO PROJEKTÓW arch.PawełKalinowski
ul Niborska 3 51-428 Wrocław
tel. kom. 0601 58 61 79
tel / fax : 071 / 34 56 814
www.pawel-kalinowski.pl
niborska@go2.pl
Regon : 930327787
NIP : 895-133-09-88

BADANIA KONSERWATORSKIE Budynku byłego maneżu dworskiego Przy Pałacu w Goszczu Fragment Skrzydła Płn.–Zach.

ADRES INWESTYCJI :

56-416 TWARDOGÓRA - GOSZCZ
Pl. Pałacowy 1 ,

INWESTOR :

GMINA TWARDOGÓRA
Ul. Ratuszowa 14 ,
56-416 Twardogóra

OPRACOWAŁ	arch. Paweł Kalinowski upr.162/84/WBPP upr. konserwatorskie 13/98/PSOZ	PAWEŁ KALINOWSKI ARCHITEKT UPRAWNIONY PROJEKTANT NR UPR.162/84/WBPP
OPRACOWAŁ	mgr Paweł Kopaczyński	KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI <i>mgr Paweł Kopaczyński</i> ul. Wincentego Pola 22 m. 1 51-140 – WROCŁAW tel. 25-22-13

SPIS DOKUMENTACJI

1-12	OPIS
3-8	SPIS FOTOGRAFII ODKRYWEK
1	Odkrywka opaski okna budynku gospod. G tynk wapienny pokryty tynkiem cementowym
2	odkrywka opaski okna i parapetu parteru byłego maneżu brak kamieniarki i brak negatywu opaski .
3	Odkrywka nad wejściem głównym do maneżu
4	Odkrywka nad wejściem głównym do maneżu ślady przemurowania
5	Odkrywka w pasie parteru okno byłego maneżu –brak opaski kamiennej i negatywu
6	Odkrywka sufitu byłego wnętrza maneżu brak polichromii na desce stropu
7	Poidła dla koni z cegły z cegły w pomieszczeniu z sklepieniem krzyżowym z cegły .
8	Zamurowany otwór łączący maneż ze stajnią o wym. max od poziomu 0 podłoga h=257x s=148 cm
9	Elewacja byłego budynku gościnnego o zachowanym detalu barokowym nie objęte opracowaniem.
10	odkrywka narożnika muru w przyziemiu pilaster w cegle brak izolacji pionowej i poziomej .
11	Przebudowane wejście główne od wewnątrz nadproże z szyny kolejowej max otwór h=320x500
12	Zwietrzały tynk w sali z poidłami brak malowideł pod tynkiem wiązanie ścian w jednym wątku

1. Odkrywka opaski okna budynku gospod. G tynk wapienny pokryty tynkiem cementowym

2. Odkrywka opaski okna i parapetu parteru byłego maneżu brak kamieniarki i brak negatywu opaski .

3. Odkrywka nad wejściem głównym do maneżu

4. Ślady przemurowania przesklepionego łukiem wejścia głównego do maneżu

5. Odkrywka w pasie parteru okno byłego maneżu – brak opaski kamiennej i negatywu

6. Odkrywka sufitu byłego wnętrza maneżu brak polichromii na desce stropu

7. Poidła dla koni murowane z cegły w pomieszczeniu z sklepieniem krzyżowym z cegły.

8. Zamurowany otwór łączący maneż ze stajnią o wym. max od poziomu 0 podłoga $h=257$ x $s=148$ cm

9. Elewacja byłego budynku gościnnego o zachowanym detalu barokowym nie objęte opracowaniem.

10. Odkrywka narożnika muru w przyziemiu pilaster w cegle brak izolacji pionowej i poziomej.

11.Przebudowane wejście główne od wewnątrz nadproże z szyny kolejowej max otwór h=320x500

12.Zwierzaly tynk w sali z podłami brak malowideł pod tynkiem wiązanie ścian w jednym wątku

1. Sytuacja

Założenie pałacowe położone jest w miejscowości Goszcz 3 km na północ od Twardogóry
Lokalizacja względem stron świata i ulicy Twardogórskiej na mapie do celów projektowych i
opiniodawczych .

2. Zakres i cel opracowania

Celem opracowania są badania konserwatorskie fragmentu założenia pałacowego w celu
umożliwienia wykonania projektu zabezpieczenia i innych opracowań i uzyskania pozwolenia na
budowę i pozwolenia konserwatorskiego .

Dokonano odkrywek tynku ,za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Wykonano dokumentację fotograficzną i opisową jak i wnioski z badań .

3. Archiwum

Założenie pałacowe

Budynki skrzydła ptn.

pl. Pałacowy 1

Plac pałacowy budynek gospodarczy G ,

Pałac Goszcz ,powiat Syców ,powstał ok. 1754 rok , należał w tym czasie do

Grafa Henryka Leopolda von Reichenbacha Goschutz , później do 1945 do jego rodziny.

Architekci Jerzy Rudolf Gottlieb , Kalckbrenner

Przeznaczenie pierwotne obiektu ze sceną Maneż dworski

Łącznik Hala funkcja pierwotna Stajnia ,ostatnio warsztat PGR

po między budynkami sala ze sklepieniem krzyżowym ceglany i sklepienie kolebą .

Po 1945 PGR Goszcz. Zachowane fragmenty poidel betonowych dla koni w części pomiędzy

maneżem a stajnią w tym pomieszczeniu zachowane sklepienie krzyżowego ceglane na 1 cegłę .

Materiał cegła ceramiczna pełna 8x28 oraz 6x25 ,na zaprawie wapiennej tynki pierwotnie wapienne .

Malatura pierwotna kredowa tynki wew. wapienne .

Budynek byłego Maneżu Dworskiego

Założenie elewacji 3 osiowe brak detalu elewacji .

Dach wieszarowy mansardowy dwupoziomowy nieużytkowy .

Lukarny powiekowe z eliptycznymi otworami

Dachówka karpiówka w łuskę

Trójkątny naczótek w elewacji frontowej

Budynek nie wpisany do rejestru zabytków tylko w ewidencji

Przebudowy XIX XX wiek

Goszcz - d. woj. wrocławskie obecni dolnośląskie

Ruiny pałacu rokokowego, wzniesionego w latach 1749 1755, restaurowanego w XIX w., częściowo
zniszczonego w 1945 r. Całość zgrupowana jest wokół prostokątnego dziedzińca podjazdu, którego
oś główną stanowi budynek pałacu z półkolistymi łącznikami przechodzącymi na bokach w oficyny
mieszkalne i budynki gospodarcze. Wjazd, znajdujący się w prostopadłe ustawionym skrzydle
wozowni akcentuje niewielka wieżyczka.

Na terenie dawnego parku znajduje się budynek oranżerii, wzniesiony w 1749 r., przebudowany w XIX
w., .częściowo zniszczony w 1945 r. Murowany, prostokątny, o salowym wnętrzu z zachowanymi
fragmentami bogatego podziału architektonicznego.

Kościół parafialny Wspomożycielki Wiernych, wzmiankowany w 1291 r. Obecny, barokowy,
wzniesiony ok. 1778 r., restaurowany w 1960 r. Murowany, jednonawowy, z węższym, półkolistie
zakończonym prezbiterium, z wieżą od zachodu, o wnętrzu nakrytym sklepieniem kolebkowym z
lunetami.

- Kościół ewangelicki, barokowy, wzniesiony w latach 1743 1749, opuszczony w 1945 r. Murowany,
prostokątny, z wieżą od zachodu, o wnętrzu wypełnionym kondygnacjami empor i nakrytym
drewnianym sklepieniem pozornym

Wykorzystane materiały :

Internet

Archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Wrocław
Fotografie autora opracowania

4. Stan techniczny obiektu

Obiekt po remontach PGR znajduje się w stanie technicznym krytycznym .
Wg ekspertyzy technicznej nie możliwe jest w tej chwili precyzyjne wyliczenie wszystkich prac zabezpieczających ,jak i rzetelnej oceny stanu technicznego . Nie mniej jednak wiadomo ze budynek wymaga poważnego remontu i wymiany
Ekspertyza techniczna w osobnych opracowaniach .

5. Opis techniczny obiektu plac pałacowy 1

Budynek byłego maneżu dworskiego obecnie sala po byłym PGR .
Ściany obiektu z cegły barokowej 8 x 28cm o grubości 40 –110 cm
Stropy drewniane
Wieżba wieszarowa drewniana
Pokrycie dachówka ceramiczna karpiówka w łuskę
Podłogi drewniane kładzione bezpośrednio na beton zgrzybiałe
Galeria drewniana
Schody o znacznych uszkodzeniach drewniane
Brak skutecznej izolacji poziomej i pionowej
Stolarka okienna i drzwiowa do wymiany
Sufit przesklepiona łukiem w części okien z lunetami w konstrukcji drewnianej
Zasyпка dachu trociny tynk
Brak izolacji termicznej i przeciwwilgociowej

6. Opis techniczny obiektu byłej stajni

Budynek gospodarczy G
Budynek byłej stajni później warsztat PGR
Budynek o halowym wnętrzu z rzędem żeliwnych słupów ze zdobionymi głowicami
Strop odcinkowy na belkach stalowych
Wieżba drewniana
Pokrycie dachówka ceramiczna karpiówka w łuskę
Brak izolacji poziomej i pionowej
Znaczne uszkodzenia dachu

7. Badania konserwatorskie

Celem badań było określenie czy obiekt dawnego maneżu nie posiadał :

- opasek kamiennych pod tynkiem opasek okien i drzwi ,w elewacjach i wewnątrz obiektu .
- czy nie posiadał piątej kompozycyjnej osi elewacji głównej czyli zamurowanych okien.
- przesklepienia łukiem nad wejściem głównym ,
- stratygrafia tynku i kolorystyka pierwotna
- polichromii na tynku lub deskach pod tynkiem stropu maneżu
- sprawdzenie belek stropu nad maneżem czy nie posiadają dekoracji pod deskowaniem i tynkiem na trzcinie w przestrzeni między stropowej
- detalu charakterystycznego dla epoki.
- Struktury tynków zewnętrznych y i wewnętrznych
- zbadanie połączeń w cegle czy obiekty powstawały w jednym czasie czy były dobudowywane w ciągu czasu stopniowo .
- sprawdzenie materiału byłych poidel dla koni

8. Stratygrafia tynku

WNIOSKI Z BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH ELEWACJI W GOSZCZU

Ogólnie:

Badania zostały wykonane dla elewacji południowo – wschodniej dwóch budynków gospodarczych stanowiących fragment ciągłej zabudowy północnego skrzydła zespołu pałacowego.

Badane budynki wybudowane wraz z pozostałymi w XVIII wieku uległy znacznym przekształceniom.

W przypadku obiektu nr 1 (maneż) przekształcenia polegały z pewnością na:

- ingerencji w podziały architektoniczne – wielkość i układ otworów okiennych i drzwiowych (przebudowy z końca XIX i prawdopodobnie z pierwszych dziesięcioleci XX wieku)
- całkowitej wymianie tynków w 2 poł. XX wieku, która uniemożliwia ustalenie kolorystyki historycznych faz chronologicznych.

Modernizacja obiektu nr 2 w okresie XIX / XX wieku również spowodowała zmianę w lokalizacji i wielkości otworów okiennych i drzwiowych. Zachowały się natomiast duże fragmenty tynków i warstw malarskich z pierwszego wystroju budynku.

Dokonano szczegółowych oględzin elewacji od strony dziedzińca również innych zabudowań. Dzięki naturalnym odkrywkom zniszczonych, rozwarstwiających się tynków i powłok malarskich czytelne jest występowanie reliktyw kolorystyki wspólnych głównych faz chronologicznych dla niemal wszystkich budynków. Należy zaznaczyć, że stwierdzenie to nie jest oparte na pełnych badaniach konserwatorskich i jest obciążone dużym prawdopodobieństwem błędu. Dokumentacja z oględzin stanowi część niniejszej dokumentacji.

Mimo dobrze zachowanych świadków pierwotnej kolorystyki (czerwona z białym detalem), proponuje się odstąpienie od jej rekonstrukcji.

Na obecnym etapie badań obiektu sugeruje się zastosowanie kolorystyki ugrowo – żółtej, właściwej dla ostatniej całościowej przebudowy zespołu pałacowego Schmidta i neutralnej w stosunku do obiektów modernizowanych jeszcze w wieku XX.

Uzasadnienie:

- Pierwotna kolorystyka budynków jest ściśle związana z tektoniką ścian, wielkością otworów okiennych i drzwiowych, układem osi i stosowanego detalu sztukatorskiego. Badane budynki oraz część pozostałych zabudowań zespołu pałacowego uległa znacznym przekształceniom, które zaburzyły pierwotny wygląd elewacji. Największe zmiany wprowadzono podczas modernizacji w 2 poł. XIX wieku, a na niektórych budynkach (krańcowe, zachodnie skrzydeł północnego i południowego) jeszcze w pierwszej ćwierci XX wieku.
- Elewacja południowa ruin pałacu została prawdopodobnie całkowicie zmieniona podczas przebudowy w 1886-88 wykonana przez wrocławskiego arch. K. Schmidta w stylu nawiązującym do habsburskiego baroku. Wprowadzono kolorystykę ugrowo – żółtą z białym i być może szarym detalem architektonicznym (widoczne na elewacjach innych zabudowań)
- Ewentualny powrót do kolorystyki pierwotnej z XVIII wieku należy bezwzględnie poprzedzić szczegółowymi badaniami historycznymi, konserwatorskimi i architektonicznymi.

W szczegółach:

BUDYNEK 1

- Brak powierzchniowej warstwy tynków historycznych uniemożliwia ustalenie kolorystyki pierwotnej obiektu.
- Tynk ze spoin muru oraz relikty tynków elewacyjnych łączą okres powstania budynku z obiektami sąsiednimi.
- W miejscu odkrywek architektonicznych widoczne są zmiany w wystroju architektonicznym budynku – wielkość i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych, które mogą wiązać się ze zmianą jego funkcji.
- Próba rekonstrukcji wystroju architektonicznego elewacji *nie powinna opierać się* wprost o obecne ukształtowanie elewacji analogicznego budynku skrzydła południowego, która najprawdopodobniej w większości jest wynikiem remontu z pierwszej ćwierci XX wieku.

BUDYNEK 2

- Wystrój architektoniczny elewacji uległ (z punktu widzenia pierwotnej kolorystyki obiektu) istotnej zmianie.
- Na powierzchni tynków i na odsłoniętych fragmentach muru zachowały się ślady oryginalnego ukształtowania elewacji. Okno z pierwszego wystroju elewacji zachowało się w skrajnej osi zachodniej budynku (malowane w kolorze brązowym). Jeszcze w 1 poł. XX wieku analogiczne okno znajdowało się w osi skrajnej wschodniej. Pozostałe zostały powiększone i prawdopodobnie przesunięte w trakcie modernizacji obiektu XIX/XX wiek, podczas której wymieniono częściowo strop w stajni na strop odcinkowy.
- Ustalono częściową, pierwotną kolorystykę obiektu, która opiera się na dwóch kolorach czerwonym i białym malowanych w geometrycznym układzie architektonicznym. W niezwiązanym tynku na płaszczyznach pomiędzy otworami okiennymi rysowano rylcem linie pionowe wyznaczające pionowe pasy imitujące pilastry. Między nimi ścianę malowano w kolorze czerwonym. Gzymsy koronujące malowano w kolorze jasnym i prawdopodobnie również w tym kolorze malowano profile obramień okiennych (zachowały się tylko relikty skrajne profili). Oryginalne tynki strefy cokołowej ściany nie zachowały się.
 - Elewację malowano jeszcze przynajmniej trzykrotnie, nie odnotowano nawiązania się do pierwszej kolorystyki, ani do stosowanych podziałów barwnych.
 - Druga faza chronologiczna to jasny odcień szaro – błękitny. Profile sztukatorskie malowane w kolorze białym
 - Trzecia faza chronologiczna prawdopodobnie z XIX – wiecznej przebudowy pałacu to kolor jasny ugrowo-żółty z jasnym detalem architektonicznym.
 - Całość w 2 poł. XX wieku pokryto warstwą szpachli cementowej i malowano w kolorze jasnym różowym, dokonywano licznych napraw tynków.
- Elewacja analogicznego budynku skrzydła południowego jest wynikiem wielokrotnych przekształceń, zwłaszcza z końca XIX i z XX wieku. Detal sztukatorski częściowo zachowany, modernizowany.

I Faza

Czerwony – duży wachlarz odcieni z powodu złego stanu zachowania warstw malarskich i ich przebarwienia:

CAPAROL 3D+ : Grenadin 100-130; Bordeaux 70, 75, 45;

Biały - biel wapienna ciepła, bliska odcieni ugrowych

II Faza

Szaroniebieski

Coś oscylującego blisko CAPAROL 3D+ : Palazzo 15

III Faza

Ugrowo – żółty - spory wachlarz odcienie pomiędzy CAPAROL 3D+ : Marill 105 a Palazzo 260
Biały - biel wapienna ciepła, bliska odcieni ugrowych lub jasny żółtawy – brak konkretnych danych

Opracowała :
mgr Agnieszka Witkowska

9. Omówienie wyników badań

Wykonano 12 odkrywek przekrojowych pasowych . W większości badanych miejscach znaleziono szczątkowe pozostałości tynków i kolorystyk późnych powojennych .

Na większości badanych elewacji nie zachowały się kolorystyki oryginalne .tynki były kilkakrotnie malowane zachowały się 2 kolorystyki obie powojenne .Wykonano nowe badania stratygraficzne w 09 2011.9 . (Odrębne opracowanie A.Witkowska)

Na budynku gospodarczym występuje tynk dwuwarstwowy pierwszy od wnętrza ściany wapienny
Drugi cementowo -wapienny

Cegła ceramiczna 7x28 bez śladów ręcznego formowania ,mocno zawilgocona /brak izolacji poziomej i nieuszczelny dach /kolor nasycony , mocne zasolenie ,zaprawa zwietrzała rozkruszająca się w palcach o wyraźnych ziarnach wapiennych i piasku rzecznoego .Przemurowania otworów cegła XIX XX wymiary w licu 6x25

Brak zachowanych opasek i parapetów .

Nie wykluczone za w warstwie skutych tynków skuto jednocześnie opaski z tynku ciągniętego i inny detal typu pilastry i głowice oraz detal sztukatorski szczytu dachowego ,który pierwotnie posiadał okno owalne obecnie prostokątne i detal barokowy

stad wniosek ze zostało ono zniszczone w trakcie kolejnych remontów lub co mniej prawdopodobnie nie powstało wcale od początku założenia.

Przy okazji przebudowy szczytu zlikwidowano konstrukcje więźby w części naczółka dachu co spowodowało przesunięcie się więźby w stronę ścian szczytowych i pęknięcie narożnika

We wnętrzu budynku byłego maneżu nie występuje polichromia na deskach sufitowych .

Belki stropu stropu głównego zamykające wewnątrz wykończone gładkim tynkiem na trzcinie i deskach
Przestrzeń między stropowa po otwarciu desek zamykających zasypkę z trocin i gruzu nie posiada fazowania belek i żadnych kolorystyk wcześniejszych w miejscach odkrywek.

Pod warstwa tynku wapiennego stropu maneżu na trzcinie nie ma śladów żadnych przemalowań

Odkrywki wykonano w dwóch miejscach sufitu także w łuku przyściennym.

W obiekcie tynk jest jednowarstwowym tynkiem cementowym, czyli pochodzi z lat 50 60 co świadczy wcześniejszy został prawie w całości skuty i pokryty obiekcie byłej stajni dziś budynek gospodarczy zachowały się sklepienie i koleby w miejscu styku ze ścianą maneżu

W budynku gospodarczym czyli byłej stajni tynk jest zwietrzały i kruszy się pod palcami czyli jest to tynk pierwotny .Oba obiekty powstały w tym samym okresie co jest widoczne po wątku cegieł wzajemnie powiązanych i jednorodnym materiale - cegła pełna barokowa 8 x 28cm

Istnieje zatem wątpliwość o połączeniu obu obiektów maneżu i stajni co na ogół było standardem dodatkowo odnalezione miejsce połączenia z łukiem odcinkowym posada zaledwie wysokość 240 co nie daje możliwości wjazdu do obiektu od strony stajni .tym bardziej ze odkryto przemurowanie otworu wejścia głównego o wysokości 320 czyli wjazd na koniach prawdopodobnie odbywał się z zewnątrz .

Na poparcie tej koncepcji przemawia też fakt ,że od stroni stajni w miejscu połączenia jest przesklepienie krzyżowe i kolebkowe zmniejszające światło wjazdu .

Elewacja nie posiada jak budynek na fotografii 10 były budynek gościnny pałacu pilastrów w cegle na elewacji głównej stad wniosek ze nie było pilastrów na budynku maneżu od momentu powstania .

10. Szczegółowy program prac konserwatorsko budowlanych

- we wszystkich odkrywkach nie stwierdzono oryginalnych przemalowań pod tynkami ,tynki skuto przy okazji powojennych remontów
- nie stwierdzono pilastrów ceglanych w elewacji
- nie stwierdzono pięciu osi elewacji głównej .
- nie stwierdzono śladów polichromii desek sufitowych pod tynkiem

- stwierdzono przemurowanie i zmniejszenie głównego wejścia do maneżu
- likwidacja przybudówek od strony kotłowni do lica ścian istniejących budynku gospodarczego i likwidacja przybudówek wg projektu naprawa dachu wg części konstrukcyjnej z zachowaniem jego geometrii
- wymiana opierzeń rynien i rur spustowych na cynkowe
- nowe pokrycie w dachówkę ceramiczną w łuskę
- odtworzenie lukarn powiekowych
- naprawa elementów drewnianych schodów jako remont odtworzeniowy
- Nowe okna i owalne okno szczytu z przebudowy obecnego prostokąta bez szprosów między szybowych wg zestawienia okien
- Poprawa funkcji wg projektu i dostosowanie obiektu dla niepełnosprawnych
- Skucie tynku elewacji w miejscach tego wymagających
- Odsolenie i dezynfekcja Remmers
- Izolacja pozioma metoda iniekcyjna i pionowa Deitermann
- Wszystkie prace instalacyjne prowadzone muszą być pod tynkiem .
- Nowe tynki Bayosan
- Szpachlowanie Bayosan Ispo classic zbrojona włóknami szklanymi warstwa egalizacyjna np. Bayosan ispo classic efekt wykończeniowy jak tynku tradycyjnego /w sensie gładkości powierzchni /.
- odtworzenie elewacji wg projektu wraz z odtworzeniem elementów nowych sztukatorskich. elewacji wg wzorów z matryc z byłego budynku gościnnego fot 9. po uproszczeniu detalu pod nadzorem projektanta
- nowe izolacje podłoża i posadzki
- kolorystyka elewacji - farby silikatowe wg proj. elewacji
- naprawa sklepienia wg cz. konstrukcyjnej
- naprawa zniszczenia części sklepienia poprzez istniejące wkucie likwidacje rury co
- likwidacja wszelkich instalacji zewnętrznych natynkowych
- malowanie farby silikatowe CAPAROL ,KEIM .zgodnie z projektem kolorystyki i karta kolorów np. Caparol 3D system .

opracował:
Paweł Kalinowski